

De

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

Offervvaardig

*Jean Taffin – een
oude rot in de jonge
gereformeerde kerken*

Zijn God en Allah
dezelfde?

Gods wet – woorden van liefde
In Christus vervuld, in onze harten geschreven

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, prof. dr. Ad de Bruijne,
drs. Janneke Burger - Niemeijer, dr. Hans Schaeffer
Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 90

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

Volg ons op Twitter
via #DeReformatie

FORMULIEREN

TEKST: AD DE BRUIJNE, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE. ///

Onlangs maakte ik weer een doop mee. Natuurlijk klonk eerst het formulier, één van de nieuwe waarin omstandig betoogd wordt dat de kinderdoop schriftuurlijk is. Omdat ik niet op doppen had gerekend, miste ik het 'Groene boekje' of zijn opvolger. Ik was niet de enige... Samen met meer dan de halve gemeente voelde ik de bekende zinnen over me heen golven en samen dwaalden we af. Zelf raakte ik verzeild in een meditatie over de waarde van formulieren. Hier volgt de uitkomst van mijn gedachtestroom.

Is het voorlezen van formulieren nog nuttig? Onze formulieren kennen twee onderdelen: een ritueel en een onderwijzend deel. Het rituele deel blijft onmisbaar. Formulieren geven ordening en stileren aan liturgische handelingen. Daarbij horen onmisbare momenten (zoals doopvragen en beloften), symbolen en gebaren (handoplegging), vaste zinswendingen (een avondmaalsformule), een samenhangende volgorde (bijvoorbeeld rond gebeden) en dergelijke. Maar het onderwijzende deel schiet zijn doel voorbij. Het stamt uit de Reformatietijd toen

ex-rooms-katholieke gelovigen juist met het oog op de kerkdienst onderwezen moesten worden in het nieuwe gereformeerde geloof. Lange monologen met onderwijs aanhoren vormde destijds een gebruikelijke vorm van kennisvergarig. Vandaag niet meer. Dat maakt onze liturgische formulieren contraproductief. Je kennis groeit er niet van. En het effect op je gereformeerde overtuiging is misschien wel averechts. Want zelfs de omstandigste verdediging van de kinderdoop helpt je nog af niet van eventuele twijfels op dat punt en geeft geen afdoende toerusting voor een gesprek met het hedendaagse baptisme.

In die situatie de onderwijzende passages toch maar blijven voorlezen, leidt onbedoeld tot een functieverandering ervan. We maken elkaar wijs dat deze passages onderwijzend bedoeld zijn, maar feitelijk werden ze deel van het ritueel. Laten we gewoon hardop zeggen dat formulieren voorlezen de geloofskennis van de gemeente nauwelijks bevordert. Laten we vervolgens betere toerustingsvormen benutten. En laten we de onderwijzende passages uit de formulieren schrappen.

IN DIT NUMMER

52

DE WET VAN DE VRIJHEID

In de Bijbel wordt altijd positief over de wet gesproken; in onze tijd lijkt zij een bron van spanning te zijn. We horen van wet, genade en vrijheid, maar hoe krijgen we die op één lijn? Moet de wet nog wel elke zondag gelezen worden en zo ja, in welke vorm?

56

CHRISTUS, CHRISTENEN EN DE WET VAN ISRAËL

Christus vervult de wetten van Israël. Vanuit die vervulling moeten we ernaar kijken. Door in zijn leven, sterven en opstanding te delen, krijgen we een nieuw leven en groeien we toe naar volmaaktheid. Gods wetten staan dan geschreven in onze harten.

68

BIDDEN MET DE PSALMEN

Het Boek van de Psalmen is een leerschool voor de bidder. De eerste les die elke bidder meekrijgt is: gebeden waardoor je het meest groeit in je gebedsleven zijn die gebeden waarin jouw spreken tot God een antwoord is op Gods spreken tot jou.

EN VERDER

59 COLUMN DE BRUG /// 59 WWW.DEREFORMATIE.NL /// 60 WANDELEN MET GOD 'AL TWIJFELDEN ENKELEN NOG' /// 62 BIJBELTAAL OFFERVAARDIG /// 64 KERKGESCHIEDENIS JEAN TAFFIN – EEN OUDE ROT IN DE JONGE GEREFORMEERDE KERKEN /// 70 ZIJN GOD EN ALLAH DEZELFDE? /// 72 UIT DE KERKEN /// 72 NIEUWS EN PERSBERICHTEN

De wet van de vrijheid

BAS LUITEN, PREDIKANT TE AMERSFOORT – DE HORSTEN EN HOOFDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE. ///

In de Bijbel wordt altijd positief over de wet gesproken. Al in het Oude Testament hadden mensen Gods wetten zeer lief. In onze tijd lijkt de wet een bron van spanning te zijn: moet zij nog wel zondag aan zondag gelezen worden en zo ja, in welke vorm? Nog groter is wellicht de innerlijke spanning in het hart van de mens die door de wet twijfelt aan zichzelf. Hij hoort van wet, genade en vrijheid, maar hoe krijgt hij die op één lijn?

De liefde voor de wet in de tijd van het Oude Testament spreekt duidelijk uit Psalm 119, die laat zien hoe de wet troost en hoop gaf. Vers 47-56 bijvoorbeeld (zie hiernaast).

Liefde God had zijn wet verbonden aan de bevrijding van zijn kinderen. Uit het diensthuis van Egypte leidde Hij hen, met machtige wonderen. Want Israël was Gods eerstgeboren zoon (Ex. 4:22)! Heel de wereld kreeg te zien wat dit betekende. Deze Vader bewoog hemel en aarde voor de bevrijding van zijn geliefd kind! Op adelaarsvleugels droeg Hij het volk naar zich toe, naar de Sinaï, om daar zijn verbond met hen te sluiten: 'Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij heeft bevrijd...' (Ex. 20:2). Daarop volgen de tien geboden. De strekking daarvan kan niet anders dan bevrijding zijn, met de bedoeling het volk verder te dragen, vol liefde. Maar waren de Israëlieten dan nog niet vrij? Ja, van buiten wel, maar van binnen nog niet. Nu is de inzet de bevrijding van het hart. In elk gebod gaat het om de liefde tot God, met hart en ziel, kracht en verstand (Deut. 6:5).

*Ik verheug mij in uw geboden,
ik heb ze lief.*

*Ik reikhals naar uw geboden,
ik heb ze lief.*

Uw wetten blijf ik overdenken.

*Denk aan het woord, tot uw dienaar gesproken,
waarmee u mij hoop hebt gegeven.*

*Dit is de troost in mijn ellende:
dat uw belofte mij doet leven.*

*Al lachen de hoogmoedigen mij ook uit,
ik wijk niet af van uw wet.*

*Ik denk aan uw eeuwige voorschriften,
HEER, daarin vind ik troost.*

*Ik ben ontzet over de zondaars
die uw wet verlaten.*

*Uw wetten zijn voor mij als liederen
in het huis waar ik als vreemdeling woon.*

*Zelfs in de nacht denk ik aan uw naam, HEER,
en houd ik mij aan uw wet.*

*Dit is mij gegeven:
dat ik uw regels volg.*

Psalm 119 vers 47-56

Dat was moeilijk voor het slavenvolk. Eeuwenlang waren ze afgebeeld, bedreigd en geminacht. Liefde voor hun heer was hun vreemd. Voor hun gebieders deden ze wat ze moesten doen, maar voor hun vreugde moesten ze niet bij hem zijn! Zo is de mentaliteit van een slaaf, die er diep in zat bij de Joden. Ze waren blij met eten en drinken en ze wilden ook naar het beloofde land, maar hun vreugde in de Heer was van korte duur. Ze hadden weinig nodig om op Hem te mopperen of aan Hem te twijfelen. Onderweg naar Kanaän dienden ze hun afgoden, pleegden ze ontucht, daagden ze Christus uit en kwamen ze in opstand (1 Kor. 10:1-13). Typisch de mentaliteit van slaven, liefdeloos, ook in hun gehoorzaamheid. De profeten hebben hen daarop aangesproken. Jesaja heeft moeten zeggen dat God de feesten in de tempel niet meer kon verdragen (Jes. 1), Jeremia heeft eens alle mensen daaruit weggestuurd (Jer. 7). Uiteindelijk moest het volk uit Kanaän vertrekken, weer de woestijn in, omdat God de liefde van kinderen wil en niet de uiterlijke gehoorzaamheid van mensen die in feite steeds hun eigen gang gaan. Het was een enorme bevrijding toen God zijn kinderen uit de slavernij haalde, maar het zou een nog grotere bevrijding worden om de slavernij uit zijn kinderen te halen. Voor die bevrijding was de wet bedoeld, om het volk af te leren van iets of iemand meer vreugde, liefde of welvaart te verwachten dan van hun hemelse Vader. Daarover ging het in elk gebod. Gods wet is voor kinderen, niet voor slaven.

'In de wet wordt het niveau van het paradijs benoemd én bewaard: het wandelen met God'

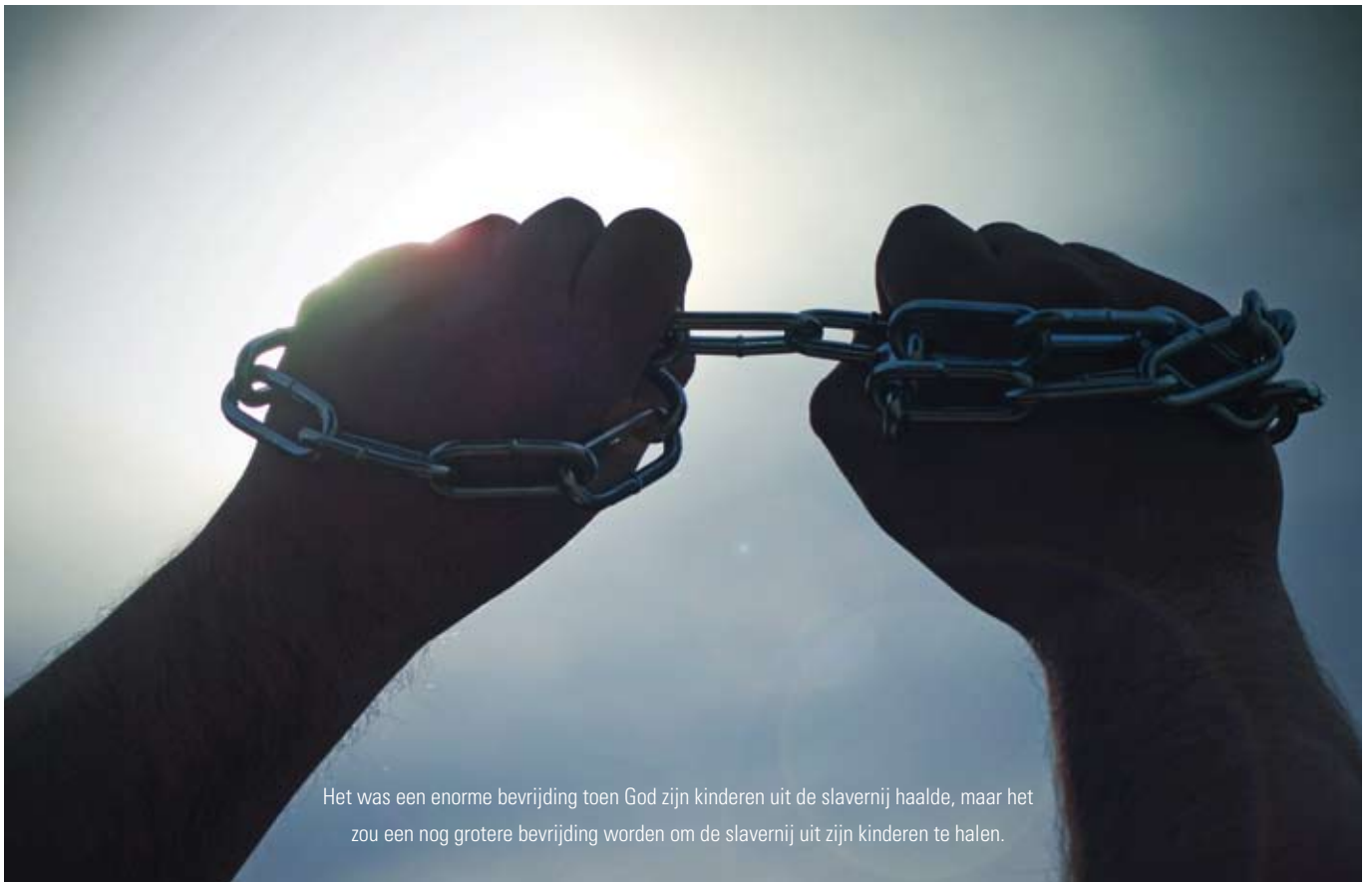
De Geest Intussen weten wij dat onze slavernij begonnen is bij de zondeval in het paradijs. Daar zijn wij en alle mensen gevangen geraakt in de genadeloze greep van de boze, die zich voordeed als de bringer van een groot geluk. We hebben ons laten beroven van onze liefde tot God! Dat is een zeer groot kwaad, groter dan we ons kunnen voorstellen. God is liefde, Hij heeft ons lief als een Vader, uit zichzelf. Hij had ons gemaakt naar zijn beeld, met in ons diezelfde diepe liefde tot Hem, in heel ons hart, in heel onze ziel, in heel ons verstand en in al onze kracht. In de wet wordt het niveau van het paradijs benoemd én bewaard, het niveau om te wandelen met God.

Dat is confronterend, de wet stelt schuldig, door die schuld zijn we vervloekt. Maar toch is de wet zelf zeer goed! En dat God die wet toch weer gaf aan zijn zondig volk, daarin schuilde een geweldige belofte! De dichter van Psalm 119 zingt van hoop en troost, in al zijn ellende houdt hij zich hieraan vast. In de geboden hoort hij een lied, dat hem herinnert aan thuis, al verblijft hij in den vreemde.

Het verbond van de Sinai werd verbroken. In zijn genade beloofde God een nieuw verbond, met daarin weer diezelfde wet. Maar nu met dit verschil: de heilige Geest zou die wet in het verstand leggen en in de harten schrijven (Jer. 31:31-34)! De vloek wordt afgewenteld, dit verbond gaat lukken!

'Het voorlezen van de wet is confronterend, maar ook vol verzoening en belofte'

Ziehier het centrale werk van de heilige Geest. We worden erbij bepaald, dat de wet, al moeten mensen haar naleven, toch vooral Woord van God is. God schept als Hij spreekt! Zijn Woord (dus ook de wet) is als een zaad dat door de werking van de heilige Geest op wonderlijke wijze kiemt en vrucht draagt in levens van mensen (1 Petr. 1:23). Zo gaan harten open en leren mensen Gods volk te zijn (Ez. 36:26-28). Paulus schrijft typerend: 'U hebt de Geest niet ontvangen om opnieuw als slaven in angst te leven, u hebt de Geest ontvangen om Gods kinderen te zijn, en om Hem te kunnen aanroepen met Abba, Vader' (Rom. 8:15). Let op de tegenstelling tot in het Nieuwe Testament toe: jullie zijn niet bedoeld als liefdeloze slaven, maar als kinderen die hun Vader vertrouwen en al het goede van Hem verwachten. De Geest van God zal jullie eindelijk van jullie slavenmentaliteit bevrijden! Tegenwoordig wordt er gediscussieerd over wonderen van de Geest, maar dit is hét wonder, waar alles om draait. Elke tittel en elke jota van de wet blijft van kracht, zolang de wereld bestaat, zegt Jezus (Mat. 5:18). Want het gaat in elk opzicht om onze nieuwe geboorte, dat we weer Gods beeld zullen dragen, met hart en ziel, kracht en verstand (HC zondag 32, 33). Ons nieuwe denken is daaraan herkenbaar, dat we in ieder gebod iets van God zien, om op die manier van Hem te houden. Johannes schrijft: 'God liefhebben houdt in, dat we ons aan zijn geboden houden. Zijn geboden zijn geen zware last. Want ieder die uit God geboren is, overwint de wereld' (1 Joh. 5:3,4).

Het was een enorme bevrijding toen God zijn kinderen uit de slavernij haalde, maar het zou een nog grotere bevrijding worden om de slavernij uit zijn kinderen te halen.

Volbrengen Maar Jezus heeft de wet toch vervuld? Dit is een bekende tegenwerping, alsof de wet voor ons nu minder belangrijk is geworden. Vervuld, dat klinkt als 'voorbij'. Maar dat misverstand heeft Jezus al bij voorbaat rechtgezet. Hij kwam niet om de Wet of de Profeten af te schaffen, maar om ze tot vervulling te brengen (Mat. 5:17). Hier zien we 'Wet' in de brede betekenis van de vijf boeken van Mozes, 'de Wet en de Profeten' zijn een korte aanduiding voor het Oude Testament. Jezus heeft de profeten niet afgeschaft, maar Hij heeft gedaan wat stond geschreven en Hij zal daar tot aan de jongste dag mee bezig zijn. Hij is het Woord in eigen Persoon (Joh. 1:14), de Schriften gaan over Hem (Joh. 5:39). Ook

*'Bij Christus krijgen
we als uitgangspunt
een tien op ons
rapport'*

de wet gaat over Hem, Hij is de enige die haar volbrengt. Met die bedoeling is Hij neergedaald, om voor ons de wet te vervullen. Als mens heeft Hij ieder gebod in de volle betekenis volbracht, met hart en ziel, kracht en verstand. Ook heeft Hij al onze schuld tegenover de wet gedragen. Dat is buitengewoon bevrijdend! Ieder die Jezus in geloof omhelst, mag in Hem recht staan voor God, door zijn volkomen offer én door zijn volledige toewijding aan de Vader. Hier wordt niets afgeschaft, hier wordt het doel van ons leven gehaald! God schenkt ons Christus' volkomen voldoening, gerechtigheid en heiligheid, alsof wij nooit zonden hebben gehad en zelf alle

gehoorzaamheid hebben volbracht die Hij volbracht heeft (HC zondag 23). Is daarmee de vervulling klaar? Nee, want de toerekening vraagt om toe-eigening. Anders gezegd: Christus heeft alles volbracht met de bedoeling dat in ons wordt volbracht wat de wet van ons eist (Rom. 8:4). Zo komen we alsnog in de leerschool van de wet, om te leren als kinderen met God te leven. Maar het is wel een bijzonder vrolijke school. Want zijn we hier op aarde gewend te zwoegen voor onze cijfers, bij Christus krijgen we als uitgangspunt een tien op ons rapport. We krijgen zijn tien, om van daaruit op een ontspannen manier te leren hoe een kind van God zich voelt en zich gedraagt. In deze school blijft niemand zitten en aan het eind is geen examen, het gaat alleen om deze vraag: 'Heb je Mij werkelijk lief?'. Van het antwoord op die vraag hangt wel

alles af, maar dit heeft niets te maken met slaafse prestaties, juist niet! Als op de dag van het oordeel mensen het koninkrijk van de hemel willen binnengaan met een beroep op hun goede werken, zullen ze schandelijk worden weggestuurd als 'wetsverkrachters' (Mat. 7:23). Dat liegt er niet om! De leer-school van de Geest is niet soft, dat zou ook niet helpen, want het onderwijs is wel heel liefdevol maar de leerlingen zijn erg hardnekkig.

Volwassen Maar we zijn toch niet meer onder de wet? Als losse uitspraak kan dat zomaar gezegd worden. Maar door dat 'losse' ontstaat het misverstand, als zou de wet ons niets meer te zeggen hebben. Want Paulus schreef dit in een bepaalde samenhang (Gal. 3, 4, 5), duidend op een voorbij tijd waarin de kinderen van God onvolwassen waren. Voordat het geloof in Jezus Christus kwam, werden ze door de wet in bewaring gehouden. Ze stonden onder toezicht, de wet wilde hen tot Christus leiden, maar dat is nu voorbij. Nu staan we niet meer onder de wet, niet omdat de wet zou zijn afgeschaft, maar omdat wij door de Geest worden geleid en niet langer onmondig zijn (Gal. 5:18). Daar komt bij dat in die tijd de discussie ging over de blijvende noodzaak van de besnijdenis. Dat onderwerp viel ook onder de wet, in de brede zin van het woord. Daarover schreef Paulus dat je los bent van Christus als je nu nog zo met de wet verder gaat (Gal. 5:2,3). Iedere ceremoniële bloedstorting in het Oude Testament wees heen naar Golgota. Wie daar nu nog mee doorgaat, heeft Christus niet gezien. Die maakt van de wet een nieuw slavenhuis (Gal. 4:21-31). Dit alles zegt niets negatiefs over de wet, ook niet dat zij afgeschaft zou zijn.

Wel leidt de Geest ons in de volwassenheid, door ons geloof in Jezus Christus. Hij leidt ons in de vervulling van de wet. Dat is niet minder maar méér, ook met meer eigen verantwoordelijkheid, als volwassen kinderen. Verder verwijs hierbij ik graag naar het volgende artikel (pag. 56-58: *Christus, christenen en de wet van Israël*).

Op zondag Gereformeerde kerken geven de wet van de tien geboden een plek in de zondagse eredienst. Hierin horen wij wat wij kwijt zijn geraakt én wat de heilige Geest ons in Christus geeft! Dat is confronterend, maar ook vol verzoening en belofte. Het gaat over onze zonden en schuld, maar ook over ons nieuwe leven als vrije kinderen van God. Inderdaad is het lastig voor ons al die aspecten te beseffen, maar onze beperkingen moet we niet op de wet afreageren. Soms zeggen mensen mij dat ze van de wet vooral schrikken en somber worden. Dat kan gebeuren, daar kan een goede reden voor zijn. Maar ook kan die somberte aan het licht brengen dat ze als slaaf zitten te luisteren, dat het hun ontbreekt aan levend geloof in Jezus Christus. Dat bedoel ik niet verwijtend, maar wel om aan te geven dat er in de leerschool van de Geest nog veel te ontdekken valt. Daarbij lijkt het mij onmisbaar, zo vaak de wet vanuit het Oude Testament gelezen wordt, dat er een verbinding wordt gelegd met de vervulling ervan in het leven van Jezus Christus, met vervolgens de vervulling in ons leven. Anders gaan we terug naar de tijd van voor Christus, toen er nog weinig verschil was te zien

tussen slaven en onmondige kinderen. De inleiding 'Ik ben de HEER, uw God', kan nu ook luiden: 'Ik ben uw Heer Jezus Christus'. En dan zijn er nog wel meer verdiepingen mogelijk, die ons in het Nieuwe Testament en ook in de catechismus worden aangereikt om ons in Jezus Christus recht voor God te zetten. Nu bestaat daar verschil van mening over. Gevraagd wordt: mag je de wet van God wel veranderen? Nee, natuurlijk niet, maar je mag haar wel prediken. Maar mag je dan wel zeggen: 'zo zegt de HEER, uw God'? Ja, dat mag, net zoals dat mag in een preek. Als iemand

Gods Woord betrouwbaar doorgeeft, mag hij zeggen: 'zo zegt de HEER!', ook al zegt hij het met eigen woorden. Dit leren wij onder andere in 2 Tim. 3:16, waar staat: 'Elke schrifttekst is door God geïnspireerd en kan gebruikt worden om onderricht te geven...' De vertaling is wat zwak, vroeger stond er '...is nuttig om te onderrichten'. Het Griekse woord hier betekent dat

het Woord van God 'effectief' is. Het is geïnspireerd, wat je alleen van de letterlijke tekst kunt zeggen, maar het behoudt zijn goddelijke zeggingskracht in menselijke onderwijzing. Betrouwbare prediking is geen verandering van het Woord, maar bediening van het Woord, als nuttig instrument in dienst van de Geest.

Omdat de wet van God tot op vandaag van grote betekenis is, om ons behoud en ons geluk alleen in Jezus Christus te zoeken, is het van belang dat zij wordt gelezen in nieuwtestamentisch licht, verdiept met nieuwtestamentisch onderwijs.

'De leerschool van de Geest is niet soft, want het onderwijs is wel heel liefdevol maar de leerlingen zijn erg hardnekkig'

Christus, christenen en de wet van Israël

HANS BURGER, POSTDOC ONDERZOEKER AAN DE TU IN KAMPEN. AFB. PAG. 57: TORAH-ROLLEN IN HET MUSEUM VAN DE GROTE SYNAGOGE IN WLODAWA, POLEN. ///

Hebben wij de wet nog nodig? Sommige mensen worden onrustig als de tien geboden niet voorgelezen worden in de eredienst. Hoe weten we dan wat we doen moeten? Anderen benadrukken juist dat we vrij zijn. We hebben Christus en in Hem zijn we vrij, ook vrij van de wet.

Hoe verhoudt Christus zich tot de wet? Vroeger trof het me dat in kerkdiensten enerzijds benadrukt kon worden dat de wet liet zien dat we zondig waren en niet in staat om te doen wat God van ons eist, terwijl anderzijds de wet ons werd voorgehouden als regel van dankbaarheid. Maar hoe je van het één bij het ander kwam, werd niet duidelijk. Is vergeving genoeg om die overgang te maken? Dat lijkt me niet, maar hoe maken we die overgang dan? Wanneer dat onhelder blijft, wordt het lezen van de wet een gevaarlijke zaak: het leidt of tot wettische neerslachtigheid, of tot wettische dankbaarheid. Dat is niet het nieuwe leven in Christus.

Tegenwoordig kun je horen over genade als onvoorwaardelijke acceptatie, en terecht. God oordeelt niet meer, maar accepteert ons liefdevol. Hoe dat ons leven nieuw maakt, blijft echter ook dan de vraag. Wanneer daarnaast de vraag gesteld wordt: *what would Jesus do* – WWJD?

kan er opnieuw wetticisme ontstaan, in de vorm van wettische navolging. De onhelderheid blijft. Daarom wil ik in dit artikel ingaan op de vraag: wie is Christus voor ons als het om de wet gaat?

Theocratie Om daar iets over te zeggen, is het eerst van belang iets over de wet te zeggen. En dan bedoel ik niet de

wet van Christus (1 Kor. 9:21; Gal. 6:2) of de wet van de Geest (Rom. 8:2), maar de wet die God aan Israël gegeven heeft.

Wij zijn gewend om die wetten niet als één geheel te nemen: met een deel kunnen wij nog wel wat, met een deel niet meer. Zo pikken wij bijvoorbeeld de tien geboden eruit als aparte grootheid.

Voor Israël was dat echter

anders. De wetten die we vinden in de boeken Exodus tot en met Deuteronomium vormen als geheel de wetten van de theocratische staat Israël, die horen bij het Sinaïverbond. Je kunt dit vergelijken met het geheel aan wetboeken van het Koninkrijk der Nederlanden. Net als de

Nederlandse wetten bevatten ook de wetboeken van de theocratie waar nodig strafbepalingen. De som van de geschiedenis van Israël is helaas een negatieve: u hebt de wet niet gehouden, u verdient de vloek van de wet, u gaat in ballingschap en moet sterven. Daarmee brengt het wetboek van de staat Israël tegelijk de vernietiging van alle onderdanen van die theocratische staat, vanwege het falen van haar onderdanen.

Gelukkig was Israël een theocratie, met niet alleen een wet maar ook met God als koning. En God beloofde een nieuw verbond met een nieuw begin, waarbij hoort dat Hij zijn wetten in het hart van zijn volk Israël zal schrijven (Jer. 31:33). En Hij beloofde een koning uit het huis van David, die alles zal herstellen.

Vervulling Zo is Jezus Christus gekomen en Hij heeft dat nieuwe verbond werkelijkheid gemaakt. Wat doet Jezus nu met de wet? Daarop is geen eenvoudig antwoord te geven, en dit dwingt ons om binnen de wetten van Israël onderscheidingen aan te brengen.

Kernwoord in wat Jezus met de wet doet, is vervulling: Hij komt de wet niet

Gods Geest schrijft zijn wetten in ons hart, zodat we zonder uiterlijke verplichting vanuit ons hart Gods wetten volbrengen. In dat licht houden die oude wetten hun waarde.

afschaffen maar tot volle werkelijkheid brengen (Mat. 5:17-18).

Dat vervullen heeft drie aspecten:

1. Jezus laat de volle diepte van Gods bedoeling met de wet zien. In de wetten van Israël vinden we Gods bedoelingen maar gedeeltelijk. Het gaat God om onze volledige volmaaktheid. Naar die volmaaktheid wijst Jezus ons de weg en bij die volmaaktheid wil Hij ons brengen. Zo zien we Jezus ons onderwijs geven in de Bergrede (Mat. 5-7). 'Jullie hebben gehoord dat destijds gezegd is ... maar Ik zeg jullie...' Het gaat God niet om uiterlijke gehoorzaamheid aan wat regels, het gaat God om complete gehoorzaamheid vanuit ons hart, altijd en overal, ook als niemand je ziet (zie ook 1 Tess. 5:15b, 21-23; 1 Petr. 1:15-16). We zouden kunnen zeggen: we zien Jezus hier als onze **profeet**, die ons Gods wil leert. Voor de wetten betekent dit dat we een deel ervan herkennen als morele regels. Gedeeltelijk zijn die regels van blijvende waarde, gedeeltelijk raken ze ook achterhaald: er zijn betere wetten te bedenken dan de wetten van Israël. Gods ideaal gaat verder: volmaaktheid.

2. Jezus typeert de tempel als een rovershol. Hij legt de tempeldienst stil en zegt dat je de tempelberg desnoods in zee mag werpen (Mat. 21; let op vers 21). In plaats daarvan is Hij zelf de nieuwe tempel (Joh. 2:19-21). Als Hij dan sterft aan een kruis, scheurt het voorhangsel van de tempel (Mat. 27:51). In het verlengde hiervan kijken de apostelen terug op Jezus' dood als een offerdood. Hebreeën tekent Jezus als een hogepriester die in het ware hemelse heiligdom ons heiligt door het offer van zijn eigen bloed te brengen. De gemeente van christenen wordt getypeerd als een tempel (1 Kor. 3:16; Ef. 2:21), hun leven als een offer (Rom. 12:1). Met de dood van Jezus blijkt zo de hele offerdienst zijn vervulling te krijgen. We zien hier Jezus als **priester**, die de offerwetten vervult. Dit betekent voor alle wetten die op de offerdienst betrekking hebben, dat ze overbodig zijn of een geestelijke betekenis krijgen. Ook dat gaan wij dus als een apart deel van de wet zien: offerwetten met een cultisch karakter.

3. Jezus is ook degene die zich laat dopen en zich zo één maakt met ons, om zo al Gods gerechtigheid voor ons te vervullen (Mat. 3:15). Heel de wet wordt uitgevoerd. Dat doet Hij door zelf te leven als rechtvaardige (vgl. 1 Joh. 2:1), door onze ongerechtigheid te bedekken (Rom. 3:25-26), door de vloek en de straf van de wet voltrokken te laten worden aan zijn eigen lichaam (Gal. 3:10-13), door ons door geloof rechtvaardig te maken (Rom. 1:17) en door zijn Geest te geven die ervoor zorgt dat in ons bestaan volbracht gaat worden wat de wet van ons eist (Rom. 8:4). Zo zien we Jezus als onze **koning** die regeert: kwaad wordt weggedaan en bestraft, zondaren worden veranderd in rechtvaardigen, en er komt een nieuwe situatie van vrede en recht.

Voor de wetten betekent dit, dat ze definitief uitgevoerd zijn, inclusief hun bepalingen over vloek en straf. Maar Jezus' koningschap is internationaal en niet meer gebonden aan de nationale staat Israël. Dat maakt dat het wetboek van Israël als wetboek van een nationale staat zijn functie verliest. Voortaan hebben we met Jezus te maken en niet meer met de wetten van Israël, om twee redenen: ze zijn uitgevoerd inclusief vloek en straf, en

Gods koninkrijk is wereldwijd. We zijn vrij van de wet. Zo zien we de geboden onder een derde aspect: regels van een in Gods koninkrijk vervulde staat.

'Er is genoeg reden om kritisch te kijken naar onze huidige kerkelijke omgang met de wet'

Samengevat in een schema betekent de vervulling van de wet dus:

Aspecten van de wet		Jezus Christus		Effect in ons leven	
Moreel	Wet als bron voor ethiek	Profeet	laat volmaakte diepte van de wet zien	Geen uiterlijke huichelarij	Wees volmaakt
Cultisch	Wet als 'kerkorde'	Priester	brengt een volmaakt offer	Geen offers meer	Wees een offer, een tempel
Staatsrechtelijk	Wetboek van een nationale staat	Koning	volbrengt alle gerechtigheid, doet het onrecht weg, regeert wereldwijd	Vrij van de wet	Doe overal Gods wil

De wet van Christus Voortaan hebben we dus met Jezus Christus te maken en niet meer met de wet van Israël. Maar Paulus kan wel zonder bezwaar spreken van de wet van Christus en de wet van de Geest. We leven immers onder het nieuwe verbond, waar de Geest Gods wetten in ons hart schrijft, zodat we zonder uiterlijke verplichting vanuit ons hart gehoorzaam zijn en Gods wetten volbrengen.

In dat licht houden die oude wetten hun waarde. We kunnen eruit leren wat God belangrijk vindt, ook al is er Nieuwtestamentisch gezien meer te zeggen over Gods idealen. Veel geboden uit het Oude Testament komen verdiept terug in het Nieuwe. Geboden uit het Oude Testament kunnen geestelijk vertaald worden, zoals de offerwetten. Geboden uit het Oude Testament laten zien wat een rechtvaardige is, al valt daar Nieuwtestamentisch gezien best meer over te zeggen. Zo kunnen we de wetten ook blijven lezen, als maar dui-

delijk is dat we met Christus te maken hebben, en alleen via Christus met de wetten van Israël. De tien geboden zijn daarvan niet uitgezonderd, al kunnen we ze wel vrijmoedig gebruiken als kapstok voor ons morele onderwijs, zoals de catechismus dat doet.

Tegelijk is er genoeg reden om kritisch te kijken naar onze huidige kerkelijke omgang met de wet. Niet om daarmee uit te komen op een antiwettisch spoor van 'laat maar waaien, het maakt niet uit wat je doet'. Nee: omdat Christus' verlossing ons leven verder brengt dan de wet ooit kan: bij de volmaaktheid. De wetten van Israël – te onderscheiden van de wet van Christus – hebben in dat licht maar beperkte waarde.

Volmaaktheid Jezus' verlossing brengt ons bij de volmaaktheid. Dat

doet Hij doordat Hij ons laat delen in zichzelf en in zijn geschiedenis. Precies dat maakt duidelijk hoe wij van zonde bij volmaakte gehoorzaamheid uitkomen. We moeten hier meer zeggen dan 'er is vergeving en acceptatie', 'er

is geen oordeel meer'. Het gaat erom dat we gaan zien dat Gods oordeel ons in geloof laat delen in Christus. De zonde wordt veroordeeld en gestraft en verdwijnt in de dood van Jezus als wij met Hem sterven. Om de zonde werkelijk uit ons leven te laten

verdwijnen, kan God ons dan uit liefde nog steeds straffen (1 Kor. 12:30-32; Hebr. 12:5,11). Deze straf is echter niet bedoeld om ons te veroordelen, maar om ons op te voeden zodat we gered worden. Want Gods oordeel is niet alleen dat we met Christus sterven, maar ook dat we met Christus steeds meer een nieuw leven leiden als rechtvaardige en heilige mensen. Christus laat ons sterven voor de zonde en de wet en neemt ons mee naar zijn opstanding, zodat we vrij en volmaakt leven als nieuwe mensen. Dan heeft de wet niks meer tegen ons: door de Geest geleid volbrengen we vanzelf de wet van God (Gal. 5:23).

❖ SAMENVATTING

Christus vervult de wetten van Israël. Vanuit die vervulling van de wetten – in zijn onderwijs, in zijn leven, en in ons leven – moeten we naar die wetten kijken. Door in zijn leven, sterven en opstanding te delen, krijgen we een nieuw leven en groeien we toe naar volmaaktheid. Gods wetten staan dan geschreven in onze harten.

De Brug

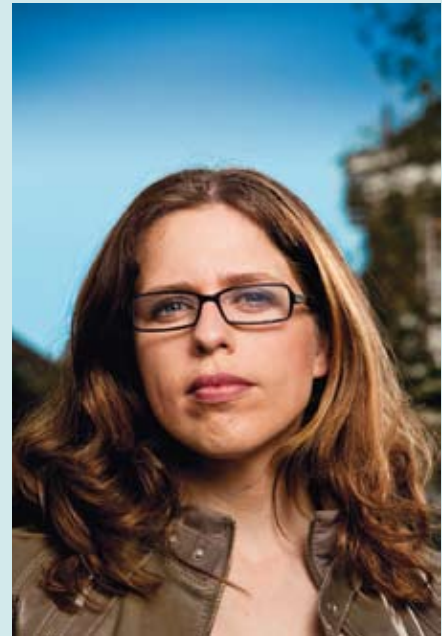
TEKST: CAROLA SCHOUTEN, TWEDE KAMERLID VOOR DE CHRISTENUNIE. ///

Bruggen slaan. Zo luidt het motto van het nieuwe kabinet Rutte/Samsom. Staand voor een foto van een brug in aanbouw presenteerden de genoemde heren de hoofdlijnen van het nieuwe regeerakkoord. Tussen de twee partijen moesten tegenstellingen overbrugd worden. Zoveel was duidelijk. Helemaal na een campagne waarin de één sprak over het 'rechts rotbeleid' en de ander over het 'gevaar van de socialisten'.

Tijdens de betreffende presentatie dwaalden mijn gedachten af naar het beeld van de brug. Ik zag Rutte en Samsom als enthousiaste bouwers aan de slag gaan. Telkens kwamen ze een stukje nader en uiteindelijk vonden ze elkaar in het midden. Er was gepaste blijdschap en de voormalige tegenstanders konden eenvoudig, wanneer het nodig was, oversteken naar de andere kant. Tegelijk vroeg ik me af wat er onder de brug gebeurde. Daar gaapte de kloof van de samenleving. Boven hun hoofd hadden partijen elkaar

gevonden, maar de vraag was nu hoe de touwladder naar beneden werd geworpen. Verwachtingsvol werd er omhoog gekeken. Tijdens het kabinet Rutte/Verhagen was het denken in tegenstellingen verheven tot norm. Nu zou er een brug komen voor en naar iedereen. Toch?

Onder christenen bestaat de vrees dat het voor hen niet zal opgaan. Die gedachte is niet ongegrond. De afgelopen weken werden er al een aantal liberale feestjes gevierd met de verruiming van de Winkeltijdenwet en de invoering van het lesbisch ouderschap. Als we het regeerakkoord mogen geloven, komt de ruimte voor christenen straks verder onder druk te staan. Denk aan onderwerpen als de gewetensbezwaarde ambtenaar, het personeelsbeleid van scholen en publieke omroepen met een christelijke signatuur. De plannen die er liggen, zullen letterlijk over de hoofden van het christelijk deel van de samenleving worden uitgevoerd.

Betekent dit dat christenen de komende jaren dan maar bij elkaar moeten schuilen in een hoekje onder de brug? Juist niet! Christenen hebben een boodschap voor heel de samenleving. In hun daden kunnen zij laten zien wat het betekent om de hele samenleving te dienen. Zij zijn daarbij niet afhankelijk van de kleur van een kabinet. Wél van één Persoon, die de ultieme brug al meer dan 2000 jaar geleden geslagen heeft. Een brug van eeuwigheidswaarde.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Wat vindt u belangrijke thema's voor het komende jaar? De redactie is al druk bezig met de planning voor 2013, en stelt het bijzonder op prijs als u daarover mee wilt denken. Op allerlei manieren kunt u daarnaast uw mening over het blad kenbaar maken; zie voor adressen het colofon. Naar aanleiding van het thema van dit nummer kunt u reageren op de volgende stelling:

Dat de wet vaak weinig vreugde geeft, komt door de manier waarop zij in de kerk gelezen wordt.

De volgende twee nummers van De Reformatie vormen een tweeluik over Gods concrete handelen in deze wereld: hoe herken je zijn stem in je eigen leven (30 nov.) en hoe zie je Hem aan het werk in de wereld (14 dec.)? Het laatste nummer van 2012, dat verschijnt tussen Kerst en Oud en Nieuw gaat (onder voorbehoud) over dogmatiek, naar aanleiding van het verschijnen van de nieuwe *Christelijke dogmatiek* van Van den Brink en Van der Kooi.

‘Al twijfelden enkelen nog’

TEKST: WOUTER VAN VEELEN, PREDIKANT TE LOENEN-ABCOUDE. ///

Het moet een vreemd gezicht zijn geweest, die elf volwassen mannen die zich vol ontzag voor de voeten van Jezus wierpen. Matteüs, die er zelf bij was, beschrijft het met opvallend weinig woorden: ‘En toen ze Hem zagen bewezen ze Hem eer.’ (Mat. 28:17) Bij het zien van de opgestane Heer past volgens Matteüs slechts de reactie van aanbidding. Toch ben ik altijd blij geweest met wat er in hetzelfde vers op volgt: ‘al twijfelden enkelen nog.’

Vooropgesteld: over de opstanding is het Nieuwe Testament klip en klaar. De Heer is waarlijk opgestaan! Los van elkaar getuigen de vier evangelisten ervan. Paulus schrijft dat meer dan vijfhonderd broers en zussen de levende Heer hebben gezien (1 Kor. 15:6). Zónder de opstanding is ons geloof daarom nutteloos (1 Kor. 15:17). Dáár willen de apostelen van getuigen

(Hand. 1:22). Petrus schrijft over Jezus – met een verwijzing naar zijn dood – als de levende steen (1 Petr. 2:4).

Zo kan ik nog wel even doorgaan. Wie de Bijbel serieus neemt, kan er niet omheen: mijn Verlosser leeft! Daar overtuigt de Schrift me keer op keer van.

Onderbuikgevoel Toch kan de twijfel zomaar toeslaan. Is het niet bizar om

te geloven in iemand die dood was en weer leeft? Wim Dekker vertelt in een interview naar aanleiding van zijn boek *Marginaal en Missionair* hoe de secularisatie hem ook persoonlijk raakt.¹ Eerlijk getuigt hij van zijn aangevochten geloof. Toen ik het las, was ik aanvankelijk verbaasd: dat zou je niet van zo’n orthodox gereformeerd theoloog verwachten. Nu beseft ik dat we er allemaal last van

hebben. De ons omringende seculiere cultuur is te sterk voor ons. De twijfel zit inmiddels diep in onze genen en knaagt aan ons geweten. De opstanding: te mooi om waar te zijn. Ondanks het nuchtere en overtuigende getuigenis van de Schrift dringt de twijfel zich soms als een onderbuikgevoel aan me op. Als dat gebeurt, kom ik er maar moeilijk weer vanaf.

Genadig God Ook de elf discipelen hebben last van twijfel. Na zijn dood en opstanding had Jezus herhaaldelijk bewezen dat Hij leefde (Hand. 1:3). Hij wist dat ze het nodig hadden. Geloof in de opstanding moet groeien. Ze hadden Jezus dus al een aantal keer ontmoet. Toch bleef de twijfel hardnekkig aanwezig in hun leven. De opstanding is ook zo'n ontzagwekkende gebeurtenis! Blijkbaar duurt het even voordat het geland is, zelfs als je er met je neus bovenop staat. Matteüs heeft oog voor deze twijfelaars. Was hij soms een van hen? Hij beschrijft hoe Jezus een afspraak met de leerlingen maakt: we zien elkaar in Galilea. Ze gaan met z'n allen op weg, inclusief de twijfelaars. Zij zeggen niet: ik sla een keertje over. Ze durven met hun twijfel de levende Heer onder ogen te komen. Zo hebben ze Hem in zijn tijd op aarde leren kennen: als een genadig God. Bij Hem is er ruimte voor mijn twijfel, weten ze. Zonder schroom gaan ze dus naar de Genadige toe: 'en toen ze Hem zagen bewezen ze Hem eer, al twijfelden enkelen nog.' Ondanks hun twijfels en vragen zijn ze Jezus eer komen bewijzen. Wanneer ze Hem zien, kunnen ze niets anders dan Hem aanbidden. Zo staat het er: 'De elf leerlingen...bewezen hem eer' (Mat. 28:16,17). De een misschien wat

uitbundiger dan de ander, maar toch. Zo wijst Matteüs twijfelaars de weg: blijf er niet mee rondlopen, ga naar Jezus toe.

Geloof gevraagd Vervolgens past het ook bij Gods genade om ons niet in de twijfel te laten. Jazeker: je mag met je twijfel naar Hem toegaan.

Je mag met je twijfel naar Hem toegaan maar het is niet de bedoeling dat je de twijfel mee terugneemt' Het is echter niet de bedoeling dat je de twijfel mee terug neemt. De Heer wil dat je het bij Hem achterlaat. Hij vraagt je met klem afstand te doen van je twijfel en Hem te aanvaarden als jouw Verlosser en Heer. Ook dat is genadig. Met het oog op de twijfelaars presenteert Jezus zich als de Heer der heerlijk-

heid: 'Mij is alle macht gegeven in de hemel en op aarde' (Mat. 28:18). Daarin klinken de woorden door die Jezus sprak bij zijn ontmoeting met de twijfelende Tomas: 'Wees niet langer ongelovig, maar geloof' (Joh. 19:27). Mild en liefdevol is Jezus voor allen die twijfelen. Niettemin is twijfel niet iets waar je mee rond mag blijven lopen. Je kunt de Heer immers alleen omarmen als je je twijfel loslaat. Indringend vraagt Christus geloof in zijn opstanding. Voor hen die het weigeren te geloven is Hij streng (Marc. 16:14).

Twijfel belijden In de studentenwereld ben ik veel twijfelende studenten tegengekomen. In gesprekken met hen viel me telkens op dat, hoe oprecht hun twijfel zeker ook was, ze zich daarachter konden verschuilen. Het werd hun imago. Twijfel is in zo'n geval een deel van je identiteit, zoals soms ziekte of een handicap echt bij iemand hoort, helaas.

In dat geval is er echter geen sprake meer van twijfel, maar van ongelooft. Hoe vaak brengen twijfelaars hun twijfel bij God? Ik heb het zelf ook moeten leren om eerlijk mijn twijfels onder ogen te zien, ze bij Christus te brengen en bij Hem achter te laten. Die weg moet ik telkens opnieuw gaan.

Aanbidding Met de komst van Jezus op aarde is het koninkrijk nabij gekomen. Dat was immers zijn boodschap: 'De tijd is aangebroken, het koninkrijk van God is nabij' (Marc. 1:15). Nu reeds mogen we leven uit zijn overwinning. Toch is het koninkrijk ook iets van straks. Het volmaakte is nog niet gekomen. Daarom gaan in deze tussentijd aanbidding en twijfel hand in hand. We hebben een aangevochten geloof (HC zondag 52). Dikwijls wisselen aanbidding en twijfel elkaar af. De ene keer zing je krachtig mee, een ander moment met trillende stem. Soms mag je iemand bemoedigen, soms bemoedigt de ander jou. Daarom is aanbidding zo'n krachtig instrument. Samen breng je elkaars vreugde en verdriet, blijdschap en moeiten bij de Heer. Je weet je gedragen door het lied van de gemeente. Zingen is dubbel bidden, wist Augustinus. Dat is wat de leerlingen doen. Ze nemen elkaar mee naar Christus toe. Er ontstaat geen tweedeling in de groep, er blijft niemand thuis en niemand haakt halverwege af. Gezamenlijk brengen ze Hem alle eer.

Ik verlang naar de dag waarop ik de twijfel van me af kan schudden en zingend en dansend de Heer tegemoet mag gaan: 'Heer, dan is uw pleit beslecht.'

1 Herman Oevermans en Wim Dekker, 'Ik wil het ongelooft dichter bij Christus beleven'. Wapenveld, jg.61, nr.6, dec.2011.

Offervvaardig

LATEN WE MET JEZUS' TUSSENKOMST EEN DANKOFFER BRENGEN AAN GOD: HET HULDEBETOON VAN LIPPEN DIE ZIJN NAAM PRIJZEN, ONONDERBROKEN. EN HOUD DE LIEFDADIGHEID EN DE ONDERLINGE SOLIDARITEIT IN ERE, WANT DAT ZIJN OFFERS WAARIN GOD BEHAGEN SCHEPT.

Hebreeën 13:15-16

De eredienst zit er bijna op. Het Verlossende Woord is gesproken. En dan nu de toepassing, zou je denken, de dankbaarheid dus. En ja hoor, het gaat in onze zondagse samenkomst niet anders dan in een doorsnee apostolische brief. De dankoffers komen ter sprake, om meteen in daden te worden omgezet. Dankgebeden voor al Gods goedheid. Geloften van nieuwe toewijding. Voorbeden voor ieder die het maar nodig heeft, van je verre naaste tot en met degene die naast je in de kerkbank zit. En zo meteen de gezamenlijk gezongen lofprijzing: je kunt het al horen aan wat er wordt gespeeld. En intussen komt natuurlijk de collectezak langs om je goede gave in te offeren.

De vraag is natuurlijk wel of de werkelijkheid ook zo mooi is als hierboven beschreven. Wees eerlijk: hoe bewust beleef je het eigenlijk? Wat komt er van je aandacht richten op het offer dat je samen bij God brengt in gebed en lied? En wat van persoonlijke toewijding en goede voornemens? En hoe vaak betrap je jezelf er niet op dat je de gebruikelijke plastic munt werktuigelijk van je eigen zak in die doorgeefzak werpt, zonder te beseffen voor welk doel

je geeft? Nooit? Dus zelfs dát niet? Hoe zou je het noemen, trouwens, wat je erin deed: een offer of toch liever een fooi? Heeft je gebed ook iets met je collectegeld te maken? Vind je jezelf al met al 'offervvaardig'?

De schrijver van de preek aan de Hebreeën zet hoog in. Zonder Jezus kwam er van onze offerhouding niets terecht. Maar een beroep op Hem doe je niet tevergeefs! Het kunnen werkelijk mooie offers worden, waarin God de hulde ontvangt die Hem toekomt en de naaste niets tekort komt. 'Onderlinge solidariteit' – een geweldige nieuwe vertaling van 'koinonia'! – daar zal het van moeten komen. En gauw ook, of de kerk valt als los zand uit elkaar.

Echte solidariteit, geworteld in Christus, die het als geen ander gestalte heeft gegeven toen Hij het ons *live* voordeed. Solidariteit, zoals dat in zijn voetspoor voortdurend opbloeit bij de eerste gemeente (Hand. 2:42-47) en bij mensen als Dorkas (Hand. 9:36-42) en Cornelius (Hand. 10:1-48). En bij ons vandaag ('Hand. 29')? Reken maar dat God zich verheugt over dit soort offers! Het zijn offers met zulke mooie gevolgen.

Onderlinge solidariteit – daar zal het van moeten komen

Jean Taffin – een oude rot in de jonge gereformeerde kerken

TEKST: ERIK DE BOER, O.A. HOGLERAAR GESCHIEDENIS DER REFORMATIE AAN DE VU IN AMSTERDAM EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE. ///

Sinds 2008 brengt het Nederlands Dagblad onder de naam Klassiek Licht bekende en minder bekende

klassiekers opnieuw uit die van grote betekenis zijn geweest voor het christendom in Nederland.

Onlangs verscheen als deel veertien in die reeks van Jean Taffin *De kenmerken van Gods kinderen*.

Het is een heel bijzonder boekje dat uitnodigt om te lezen, al vier eeuwen oud, maar het komt ons verrassend dicht op de huid.

Eerst gaat het over de binnenkant van het geloof en over de pressie waaronder Gods kind kan bezwijken. De schrijver, Jean Taffin, moedigt aan vol te houden. Daarna komt vanzelf de buitenkant in beeld: hoe christenen opvallen.

Het enige portret dat van Jean Taffin (1529-1602) bestaat, toont hem op 64-jarige leeftijd. Rond het ovaal staat in het Latijn: Iohannes Taffin theologus, anno MDCIII. Het is een gravure (156 x 98 mm), te zien in de Universiteitsbibliotheek Leiden. In 1593 is Taffin predikant te Amsterdam, zijn laatste standplaats. Het portret toont de torso van een stevig man, gedrongen gebouwd, met stierennek. Het haar draagt hij kort, zijn baard is goed verzorgd, de walrusnor zou bij een kapitein op zee niet misstaan. Hij kijkt de lezer aan met vaste, ernstige ogen. Jean Taffin, een man om op te bouwen, een oude rot in de jonge gereformeerde kerken.

De Taffins Taffin is van betekenis in

verband met de *Confession de foy*, in vertaling de Nederlandse geloofsbelijdenis. Die is geschreven voor de Franstalige zuidelijke én voor de noordelijke Ne-

'De Taffins betalen

een hoge prijs voor

het belijden van de

gereformeerde religie'

derlanden samen, in het Latijn: voor Belgae. De confessie zag in 1561 het licht – in Franse editie – in Tournai (Doornik) in het huidige België. In diezelfde stad was in 1529 Jean Taffin geboren. Zijn familie woonde er in 1561

nog. Zijn broer Nicolas is er raadspensionaris en zal in 1562 ontslagen en verbannen worden, met confiscatie van zijn bezittingen. In 1561 wordt Jeans broer Jacques ervan beschuldigd

een preek van Guy de Bres bijgewoond te hebben. De volwassen kinderen van de Taffins betalen een hoge prijs voor het belijden van de gereformeerde religie. In 1561 vindt een inval in de woon- en werkplek van De Bres plaats waarbij exemplaren van de *Confession de foy* in beslag genomen worden.

Correspondentie Jean Taffin is degene van wie we een sterk schriftelijk bewijs

hebben dat De Bres werkelijk de auteur van de Belijdenis voor de Nederlanden is. Thomas van Tielt schrijft in 1582 vanuit Antwerpen in een brief aan Arent Cornelisz te Delft: 'Ic hebbe Taffinum gesproken van de Confessie, de welke hy seyt van Guy de Bres gestelt te sijne'. Overigens correspondeerde Taffin in deze jaren veelvuldig met Cornelisz. Dit bevestigt het forensisch, grafologisch bewijs dat de commissie van landvoogdes Margaretha van Parma na de overval op De Bres' huis in Tournai verzameld had: het handschrift van de brief die de belijdenis begeleidde, zoals die over de muur van het kasteel te Doornik geworpen werd, is identiek aan dat van de geconfisqueerde brieven uit De Bres' huis.

'Je zou Taffin de eerste commentator van de Nederlandse geloofsbelijdenis kunnen noemen'

In 1561 is Taffin zelf hulp-prediker in Metz geworden (in Noord-Frankrijk, onder Luxemburg). Als hij in 1566 Metz verlaat, staat in een rapport aan de landvoogdes te lezen: 'Ze zeggen dat ca. vijf dagen geleden uit Metz vertrokken is een predikant met de naam Taffin, afkomstig uit Tournai. [...]

Men zegt dat genoemde Taffin naar de Nederlanden is gegaan om daar de afgo-

Jean Taffin
(1529-1602).

Bron: Universitaire Bibliotheken Leiden, afdeling bijzondere collecties.

derij van zijn secte te planten.’

In 1583 doet Taffin het voorstel om ‘aan onze Belijdenis van het geloof onderaan een korte overzicht toe te voegen van [actuele] ketterijen of dwalingen van de belangrijkste Wederdopers, Arianen, van [Caspar] Schwenckfeld, van [Sebastian] Castellio etc. met veroordeling daarvan, door de predikanten hoofd voor hoofd te ondertekenen.’

Artikel 29 NGB Jean Taffin kan dus zeker in verband gebracht worden met de geloofsbelijdenis. Behalve de link met Tournai en Taffins getuigenis van De Bres’ auteurschap van de geloofsbelijdenis is er ook een inhoudelijk punt: je

zou Taffin de eerste commentator van de Nederlandse geloofsbelijdenis kunnen noemen. In artikel 29 heeft De Bres een passage opgenomen over de ‘merckteecken’ of kenmerken van de christenen. Eerst is geschetst hoe iemand kan herkennen wat écht kerk is: daar waar men zich richt naar het zuivere Woord van God en waar men Jezus Christus erkent als het enige Hoofd (en de enige universele Bisschop, art. 32). Vervolgens wordt, voordat de valse kerk getypeerd wordt, een passage opgenomen die als volgt begint: ‘Zij die bij de kerk horen, zijn te kennen aan de kenmerken van de christenen ...’ Het is deze passage die Jean Taffin tot het thema en de titel

maakt van zijn eerste veelgelezen boek: *Des marques des enfans de Dieu, et des consolations en leurs afflictions*, 1586 (Leiden), in het Nederlands in 1588 verschenen als: *Van de merck-teecken der kinderen Gods ende van de vertroosting in haere verdrukkingen* (Amsterdam). In de keuze van die titel sluit Taffin niet voor niets aan bij de formulering van de oude Nederlandse vertaling van de belijdenis.

Hofprediker Taffin vertelt in het voorwoord dat ‘ik in mijn hart voortdurend een brandend verlangen voel als het gaat om uw vertroosting, standvastigheid en volharding op de weg van het heil. Dit is de reden dat ik tijdens mijn reis naar Duitsland dit klein tractaat gereed gemaakt heb’. Kort tevoren kwam er een einde aan die mooie baan die hij had: hofprediker en raadsheer van Willem van

Oranje. In 1584 wordt Willem de Zwijger vermoord. In 1585 moet Taffin bij de val van Antwerpen de stad ontvluchten. Hij vindt een nieuwe standplaats in de Noordelijke Nederlanden: in Haarlem, waar hij een Waalse gemeente sticht. Voordat hij daar echt aan het werk gaat, maakt hij zijn reis naar Emden in Duitsland, waar hij al eens eerder geweest was. In 1571 was hij scriba geweest van de eerste synode aldaar. Het is tijdens deze reis in 1585 dat zijn eerste boek geboren wordt dat hij in het volgende jaar in Haarlem op papier zal zetten en zal uitgeven in Leiden. Kortom, Taffin schrijft over christen zijn in de vervolging op basis van eigen recente ervaring.

Het is een thema dat zeer wel past bij de geestelijke behoefte van onze tijd. Wat kenmerkt een christenmens, eerst aan de binnenkant zoals God die ziet en dan ook

aan de buitenkant zoals we die aan onze medemenssen mogen laten zien. Daarbij leren christenen in het vrije Westen steeds meer van de vervolgte kerk. Ik kan mij zomaar voorstellen dat Open Doors de moderne Engelse vertaling, *The Marks of God's Children* (2003) op gebedsreizen meeneemt. Daarbij komt Jean Taffin ons als getuige van vervolging te hulp, om niet lui achterover te leunen, maar tegen de verdrukking in Christus te volgen.

Biograaf Wat zou het mooi zijn als er zich na de helaas ongedocumenteerde biografische schets door S. van der Linde een historicus of theoloog aan het onderzoek naar leven en werk van Jean Taffin zou zetten, deze werker van het eerste uur in de gereformeerde kerken in de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden. De publicatie van zijn

eersteling, *De kenmerken van Gods kinderen* in 1586 wordt immers beschouwd als het begin van wat het gereformeerd piëtisme of de Nadere Reformatie heet. Eerder moesten we het doen met de her-taling van drs. K. Exalto, een herschreven versie van de Nederlandse vertaling. Nu is er de nieuwe uitgave van Christa Broerke.

Zij is met dit deel in de serie Klassiek Licht teruggegaan naar de taal waarin Jean Taffin gewend was te schrijven, het Frans. Niet dat Taffin zich het Nederlands niet heeft eigen gemaakt; dat moest hij wel om te kunnen functioneren op de verschillende synoden van de Noordelijke Nederlanden, in Haarlem en Amsterdam. Toch was het goed om van *De kenmerken* het Franse origineel te kiezen; Taffin schreef zijn boeken in het Frans en zijn brieven in het Latijn.

Christa Boerke heeft dat origineel uitstekend vertaald. Zij koos daarvoor de vierde Franse druk uit 1592, omdat daar volgens het voorwoord enkele passages aan toegevoegd zijn. Het werd een mooie vertaling die ik veel lezers toewens.

N.a.v. Jean Taffin,
*De kenmerken
van Gods kinderen
en hun troost in
het lijden* (1592),

vertaald en ingeleid door Christa Boerke. Serie Klassiek Licht (Barneveld: Nederlands Dagblad), 2012, € 14,90.

advertentie

Pracht-
kado!
€24,75

Het nieuwe handboek

Handreiking aan ambtsdragers: praktisch, levendig en compact, met uitdagende casussen

Door Gerrit Gunnink, Roel Kelder, Joost Smit, Klaas de Vries en Marnix Assink, docenten voor trainingen van ambtsdragers

€14,95

Het nieuwe dagboek

Reinier Sonneveld | Rikkert Zuiderveld | Bert Reinds | Theodoor Meedendorp | Theanne Boer | Dokus

Na de maaltijd - 26 weken - 26 personen uit de bijbel

Kijk op www.vuurbaak.nl om alvast een eerste hoofdstuk te lezen

 Vuurbaak

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en wat daar bij hoort, zoals ruimtes voor kinderopvang, doopvonten, kanselbijbels en orgels. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

De C van Cadeau.

3 maanden voor € 15,95 p.m.

en de Bijbeltapes deel 1, met Ester, Hooglied en Marcus t.w.v. € 39,90

Kijk voor alle voorwaarden of de andere cadeaus naar keuze op: nd.nl/actie

nd

DE KRANT MET DE C

Een professionele baan in Israël?

Nes Ammim is een dorp in Israël, toegewijd aan ontmoeting, dialoog, studeren en gastvrijheid. In het dorp woont een internationale, oecumenische Christelijke gemeenschap.

Nes Ammim is op zoek naar een vrijwilliger voor de volgende uitdagende functie:

General Manager Nes Ammim

Als General Manager Nes Ammim ben je eindverantwoordelijk voor het functioneren van de drie pijlers van Nes Ammim: Hospitality, Learning & Dialogue and Community. Je bent eindverantwoordelijk voor de zakelijke en sociale kant van het dorp en je dient zorg te dragen voor een goed arbeids- en leefklimaat voor de vrijwilligers. Je bent voorzitter van het *operational management team* en je legt verantwoording af aan de (internationale) Board of Directors.

Meer informatie?

www.nesammim.nl/vacature

Bidden met de psalmen (1): begin en einde

TEKST: WOLTER ROSE, UNIVERSITAIR HOOFDDOCENT SEMITISCHE TALEN, GESCHIEDENIS EN CULTUUR VAN HET OUDE NABIJE OOSTEN AAN DE TU IN KAMPEN. ///

Het Boek van de Psalmen is een leerschool voor wie zich een beginnening weet in het bidden – voor iedere christen dus. Alleen al de manier waarop het boek in elkaar zit, bevat een aantal belangrijke lessen. Een christen heeft er een leven lang zijn handen aan vol om er in de praktijk van zijn gebedsleven mee aan het werk te gaan.

Bidden met de psalmen – als je wilt weten waar het begonnen is, moet je Handelingen 4 lezen. Daar beluister je de christelijke gemeente in Jeruzalem die Psalm 2 bidt, en op een gedurfde manier toepast op de andere tijden, duizend jaar na David.

Die tweede psalm heeft een bijzondere plaats in het Boek van de Psalmen. De meeste psalmen hebben een opschrift. Psalm 1 en 2 hebben dat niet, en staan alleen om die reden al apart. Ze horen bij elkaar, zoals je bijvoorbeeld kunt zien wanneer je de eerste regel van Psalm 1 en de laatste regel van Psalm 2 naast elkaar zet. Beide regels beginnen met het woord *gelukkig*. De leerling die zijn eerste stappen zet in de leerschool van het gebed wordt hartelijk welkom geheten, met een felicitatie.

Groei Samen vormen Psalm 1 en 2 een inleiding op het Boek van de Psalmen. Aan het begin van de leerschool krijg je twee belangrijke lessen mee, die je nooit meer mag vergeten. In de eerste psalm wordt de les verpakt in het beeld van een boom. Hij staat op een bevoorrechte positie: iemand heeft hem

geplant op de beste plek die een boom zich maar kan wensen: ‘aan stromend water’ (1:2). Er wordt een bijzonder woord gebruikt, waarbij je waarschijnlijk moet denken aan irrigatiekanalen in Mesopotamië, een fraai staaltje watermanagement waar de Babyloniërs en Assyriërs meesters in waren.

De boom is dus verzekerd van een constante stroom van voeding en zo kan hij tot bloei komen, ieder seizoen opnieuw. De boom staat voor de bidder die in deze leerschool zijn vorming ontvangt: als je vooruit wilt komen in het leven van gebed, heb je regelmatige voeding nodig.

Voor de bidder is die voeding het onderwijs dat de HEER geeft. Dat onderwijs is meer dan ‘wet’, zoals het woord helaas meestal in vertaling weergegeven wordt; het is in de eerste plaats het verhaal van een bijzondere God die zijn Naam verbindt aan een onopvallend volk en het zo bijzonder maakt. De bidder in Psalm 1 heeft duidelijk de smaak te pakken: het bijzondere onderwijs dat hij geniet, is zijn lust en zijn leven (1:2).

De eerste les die elke bidder meekrijgt is: gebeden waardoor je het meest groeit in je gebedsleven zijn die gebeden waarin jouw spreken tot God een antwoord is op Gods spreken tot jou.

Bidden heeft zin Met Psalm 2 staan we midden in het leven van alledag. We

leven in een wereld waarin niet iedereen dienaar van de HEER wil zijn. Er zijn hele volksstammen die in opstand komen tegen de HEER en tegen zijn gezant op aarde. Daar zijn ook mensen bij die het in grotere of kleinere kring voor het zeggen hebben.

Daar sta je dan, als dienaar

van de HEER. Wat kun je beginnen?

De grote mond van de massa's en de machthebbers kan je intimideren. Het gevoel bekruipt je: daar kan ik toch nooit tegenop. Psalm 2 zegt: staar je niet blind op wat je ziet. Verruim je blik. Dan zie je iemand die erboven staat. Hij is Koning en zijn residentie is in de hemel.

Als Hij vanuit die hemel ziet wat jij ziet en wat jou zomaar intimideert, moet

‘Als je vooruit wilt

komen in het leven

van gebed, heb je

regelmatige voeding

nodig’

De boom die is verzekerd van een constante stroom van voeding kan tot bloei komen. Voor de bidder is die voeding het onderwijs dat de HEER geeft.

Hij lachen. Wat denken ze wel niet, die volksstammen en machthebbers. Vroeg of laat zullen ze zich realiseren dat er iemand is die boven hun gedoe staat. Dan moeten ze allemaal door de knieën om Hem te huldigen.

Dit is de les van Psalm 2 voor de bidder die aan het begin van de leerschool staat: laat je niet intimideren. Bidden heeft wel degelijk zin: de God tot wie je bidt, is degene die hemel en aarde regeert.

God regeert Nu kun je het gebed van de eerste christenen in Handelingen 4 beter plaatsen. Ze beginnen met de erkenning dat God de Schepper is van hemel en aarde. Hij heeft de geschiedenis in zijn hand, ook wanneer machthebbers en volken betrokken zijn in een complot tegen de Heer en zijn gezalfde dienaar. Er waren bij elkaar wel vier partijen, 'Herodes, Pontius Pilatus, alle volken en ook de stammen van Israël'. Elke partij had zo zijn eigen belangen. Dwars door dat gedoe heen realiseert

God zijn plan, soeverein. Zij spanden samen, zonder dat ze het in de gaten hadden, 'om datgene te doen waarvan u had bepaald en voorbestemd dat het moest gebeuren' (Hand. 4:28). Uiteindelijk is er maar Eén die regeert.

Bestemming bereikt De twee psalmen die staan aan het begin verwoorden dus de eerste belangrijke lessen. Aan het einde van het boek staan opnieuw psalmen die een bijzondere plaats innemen, en wel de laatste vijf. Ook de Psalmen 146 tot en met 150 hebben geen opschrift. Ze beginnen en eindigen wel allemaal met hetzelfde woord: 'Halleluja', 'Loof de HEER'. Deze laatste vijf psalmen zijn signaalborden die de richting wijzen naar de bestemming van het gebed: de lofprijzing. Het aantal vijf verwijst naar de vijf boeken waaruit de bundel zoals wij hem nu kennen is samengesteld (Psalm 3-41; 42-72; 73-89; 90-106; 107-145). Aan het eind van elk van die vijf boeken vind je ook zo'n signaalbord richting

de lofprijzing. In de meeste gevallen gaat het om een paar regels. De laatste keer gaat het dak eraf: Psalm 145 is van A tot Z een 'loflied', zoals het unieke opschrift aangeeft. 'Van A tot Z' moet je in dit geval letterlijk nemen: elke regel begint met een nieuwe letter van het Hebreeuwse alfabet; één regel was zoekgeraakt, maar is in de vorige eeuw in Qumran teruggevonden.

Lofprijzing Dezelfde boodschap is ook terug te vinden in de Hebreeuwse naam van het boek. Wij noemen het het 'Boek van de Psalmen' en gebruiken dan een woord dat teruggaat op een Grieks werkwoord dat zoiets als 'tokkelen' betekent. De Hebreeuwse naam heeft een heel andere boodschap: in vertaling is het 'Boek van de Lofprijzingen'. Dat is bijzonder, want er wordt niet alleen veel geprezen in de psalmen, maar ook veel geklaagd. En dan toch die naam! Dat sluit naadloos aan bij de laatste vijf psalmen.

De vijf Halleluja-psalmen met Psalm 145 als fundament zijn als een kathedraal helemaal opgetrokken uit lofprijzing. Hoeveel we ook lijden, hoeveel twijfels we hebben, hoe boos we zijn, hoe vaak we in wanhoop of twijfel gevraagd hebben, 'Hoe lang nog?' – gebed loopt uiteindelijk uit op lofprijzing. Alles vindt zijn weg naar de drempel van de lofprijzing. Lofprijzing is het allesomvattende gebed. Dit betekent niet dat andere gebeden inferieur zijn aan de lofprijzing, maar dat alle gebed, mits men er lang genoeg in volhardt, uitmondt in lofprijzing.

(Eugene Peterson, *Antwoord aan God. Leren bidden met de Psalmen* [1999])

Dit artikel is het eerste uit een serie van twee. Het volgende artikel gaat over klagen en loven.

Zijn God en Allah dezelfde?

TEKST: WILLEM VAN DER HORST, DOCENT GODSDIENSTPSYCHOLOGIE EN PASTORAAT AAN DE OPLEIDING GPW VAN DE GEREFORMEERDE HOGESCHOOL TE ZWOLLE. . ///

Onder bovenstaande titel verscheen er op 21 september jl. in het Nederlands Dagblad een bespreking van het werk van een tweetal theologen. Miroslav Volf, een evangelicale theoloog concludeert dat God en Allah dezelfde zijn. Christenen en moslims aanbidden dezelfde God. Het werk van Walter Tessensohn, een evangelische voorganger uit Alkmaar, staat daar lijnrecht tegenover.

De teneur van het ND-artikel is dat we met het 'ja' en met het 'nee' niet echt opschieten. Vanuit mijn perspectief zeg ik: inderdaad, als alleen theologen over deze vraag discussiëren, schieten we niet zoveel op, we hebben ook een andere invalshoek nodig om een stapje verder te komen.

Projecties Sinds enige tijd werkt er een nieuwe collega op de afdeling. Hij doet rustig en ingetogen zijn werk. Hij zegt niet veel, gaat zijn eigen gang en lijkt stipt en betrouwbaar. Na verloop van tijd bezoek je samen met hem

een belangrijk meerdaags congres. Dat betekent dat je naast de verschillende congresonderdelen ook vrije tijd samen doorbrengt. Dan kan het zomaar gebeuren dat 's avonds bij een goed glas wijn de tongen loskomen en dat er van dat oorspronkelijke beeld van een stille, ingetogen vent niet veel overblijft. Als je dan je verbazing onder woorden brengt en vertelt dat je dacht dat je nieuwe collega een rustige, perfectionistische werkhouding had, dan kan het antwoord zomaar zijn: 'Nee hoor, integendeel. In dat beeld herken ik me niet. Zo ben ik niet'. Op basis van een aantal gedragingen heb je blijkbaar een

beeld van die ander ontworpen en daar vervolgens conclusies aan verbonden omtrent zijn identiteit. Zo gaat dat met projecties; heel menselijk. Goed om je je ervan bewust te zijn, zodat je beelden zo nodig kunt corrigeren.

'Goden bestaan niet' Ook religie is heel menselijk. Religie komt over de hele wereld voor en elke cultuur kent in elk tijdperk specifieke vormen van godsdienstigheid. Cultureel-antropologisch gezien is religie de gewoonste zaak van de wereld.

Sinds de verlichting hebben bepaalde 'stammen' in het westen een nieuw

soort geloof ontwikkeld. De kern daarvan is dat goden niet bestaan; de aanhangers van dit geloof zijn daar zo van overtuigd dat iedereen die wel in een god gelooft daarover alleen binnenskamers nog wat over mag zeggen; niet op straat of op het werk, en al helemaal niet in de politiek. Zo zijn er nogal wat westerse mensen bijzonder druk om te geloven dat God niet bestaat. Voor cultureel-antropologen is dat opnieuw een voorbeeld dat elke stam en elke cultuur een eigen vorm van religie heeft; niks nieuws onder de zon.

Tasten naar het hemelse Ook vanuit de godsdienstpsychologie is religie normaal. Sinds mensenheugenis zijn mensen op zoek naar antwoorden op de grote vragen van het leven: waar komen we vandaan en waar gaan we naartoe? De antwoorden op deze vragen kun je religie noemen. Ze geven betekenis aan het leven van mensen en ze helpen hen om zin te ervaren.

Psychologen geven ook aan dat in elk mens het gegeven verankerd ligt opgenomen te zijn in en onderdeel te zijn van een groter geheel. Zin, oorsprong en bestemming van leven vormen een mysterie waar je als mens nooit grip op krijgt. Het is groter dan jezelf, heiliger, rechtvaardiger, zuiverder en schoner. Je daaraan overgeven vraagt een volwassen onder ogen zien van menselijke eindigheid. Op deze manier beredeneert de sociale wetenschap dat religie normaal is, menselijk. Zoals in elk mens het vermogen aanwezig is om te leren spreken, zo ligt in elk mens het vermogen en de drang om vanuit het aardse leven te tasten, te zoeken naar het hemelse.

'Mohammed is een mens die vergoddelijkt werd. Jezus is God die mens werd'

Menselijk mechanisme Wat heeft dat nu te maken met de vraag of God en Allah dezelfde zijn? Dit: vanuit het perspectief van de sociale wetenschap, de godsdienstpsychologie en de culturele antropologie zijn God en Allah precies dezelfde. Deze wetenschappen houden zich namelijk niet bezig met het waarderen of beoordelen van de inhoud. Het geloof in Allah en God

verwijst naar één en hetzelfde menselijke mechanisme, namelijk naar dat zoeken naar antwoorden op de grote levensvragen. Het antwoord zelf verschilt, het zoekproces is gelijk. In die zin zijn Allah en God gelijk, namelijk de uitdrukking van een soortgelijk, volstrekt menseigen proces.

Theologie Maar de inhoud verschilt en dat is het terrein van de theologie. Als theologen proberen om op basis van inhoud te beoordelen of God en Allah gelijk zijn of niet, halen ze vaak twee terreinen door elkaar. Vanuit je geloofsovertuiging wil je een moslim niet beledigen, laat staan verketteren en dus zijn Allah en God gelijk. Dat helpt bij de dialoog. Vervolgens roept dat heftige reacties op bij een andere theoloog die op basis van dezelfde Bijbel het tegenovergestelde concludeert. Waar het om

gaat is dit: als we beseffen dat alle mensen op zoek zijn naar de hemel, kunnen we vervolgens met elkaar van mening verschillen over hoe de hemel eruit ziet. Als christen ben ik net zo hard op zoek naar antwoorden als mijn moslimnaaste. Als je dat over en weer bij elkaar herkent, is het mogelijk om daarna gewoon te zeggen dat ik het met zijn antwoorden niet eens ben.

Zie Hem, geloof Hem God is niet Allah. Mohammed is in de islam een volmaakt geworden mens, een mens die vergoddelijkt werd. Jezus is in de Bijbel echter de mensgeworden Zoon van God, God die mens werd. Voor veel mensen, moslims en anderen, is dit dwaasheid.

God herkent zich niet in het beeld dat moslims van Hem hebben. God zou zo maar het volgende tegen moslims kunnen zeggen: 'Jullie hoeven geen god te worden. Ik word wel mens. Ik herken Me niet in jullie beeld van Mij. Zo ben Ik niet. Het zijn jullie projecties; die zeggen meer over jullie dan over Mij. Ik maak me wel kenbaar in mijn Zoon. Zie Hem. Zo ben Ik. Geloof Hem.'

'Er zijn nogal wat westerse mensen bijzonder druk om te geloven dat God niet bestaat'

advertentie

Ongemakkelijke teksten van Paulus

Paulus was een groot denker, maar hij is ook berucht om zijn uitspraken over vrouwen, homoseksualiteit, etc. Hoe moet je dergelijke teksten lezen? Een groep bijbelgetrouwe wetenschappers komen met verrassende en actuele inzichten.

256 p., € 15,90

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten.nl – in de boekwinkel

CURSUS NIEUWE TESTAMENT

Leren luisteren naar apostelen en evangelisten – onder deze titel start in het voorjaar 2013 in Apeldoorn, Ridderkerk en Groningen opnieuw een cursus Nieuwe Testament, gegeven door prof. dr. J. van Bruggen. Deze cursus is een vervolg op de cursus Oude Testament die in het verleden gegeven werd door prof. dr. J. Douma en ds. A. Verbree en die afgerond is. Meer informatie over data, locaties en aanmelding vindt u op www.cursusnt.nl.

GROENEKERKENDAG

D.V. op zaterdag 15 december wordt de eerste landelijke GroeneKerkendag georganiseerd, speciaal voor iedereen die samen met de gemeente aan de slag wil met het thema duurzaamheid. Sprekers tijdens de dag zijn onder andere Martine Vonk (milieudeskundige) en predikant Jos van Oord. Ook is er cabaret van TimZingt en voldoende tijd om kennis en ervaringen uit te wisselen met diverse organisaties en mensen uit andere kerken. De GroeneKerkendag vloeit voort uit de GroeneKerkenactie van Tear en Kerk in Actie. Voor de GroeneKerken-dag wordt samengewerkt met de Noach Alliantie. Datum en tijd: 15 december

2012 van 10.00 tot 16.30 uur. Locatie: Opstandingskerk (PKN), Het Kant 1, 3995 DZ Houten. Zie ook www.groenekerken.nl.

TOENADERING NGK EN GKV VLAARDINGEN

De Nederlands Gereformeerde Kerk en Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) in Vlaardingen hebben na tien jaar samenspreken en nadat ze elkaar twee jaar geleden als kerken van Christus hebben erkend op 31 okt. jl. de eerste gezamenlijke gemeentevergadering belegd. Daarin spraken beide kerkenraden voor het aangezicht van God en tegenover de beide gemeenten hun grote blijdschap en dankbaarheid uit dat zij elkaar als kerken van Jezus Christus hebben mogen vinden op basis van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis. Gezien wat zich in het verleden tussen beide kerken afgespeeld heeft, stond de avond daarnaast in het teken van verootmoediging en gebed. Door de beide kerkenraden is besloten om verder te gaan op de ingeslagen weg van wederzijdse kennismaking, en om indien mogelijk op termijn ook te komen tot kanselruil.

LANDELIJKE NETWERKDAG CIGMV

Christennetwerk|gmV organiseert op 23 november a.s. een landelijke netwerkdag onder het thema: Hoe gaan we verder? Sprekers zijn Frank Dijkstra en Hermine Tien. 'We maken de overgang naar een nieuwe cultuurfase mee. Daar horen andere werkmethoden bij' (Herman Wijffels). De 'oude', 20ste-eeuwse aanpak werkt niet meer, het 'nieuwe' is in wording en nog lang niet overal tastbaar. Veranderen gaat niet vanzelf. Wat nu nodig is, is een open blik, een open houding en een beetje tempo! Op de landelijke netwerkdag ga je met nieuwe ogen naar ontwikkelingen van nu kijken en ontdekken hoe je daar op in kunt spelen. Aanmelden kan via de website www.cgmV.nl. Daar vindt u ook meer informatie over de netwerkdag. Locatie: Mereveldseweg 9, 3585 LH Utrecht.

UIT DE KERKEN

Beroepbaar:

Kandidaat H. Wijnalda te **Scheerwolde**, e-mail: h.wijnalda@planet.nl.

Beroepen te:

Monster: W.B. van der Wal te Oosterwolde;

Aangenomen naar:

De Bilt-Bilthoven (deeltijd, wijkgemeente d' Amandelboom)

J. Geelhoed te Wapenveld;

Emeritaat:

Op 1 okt. jl. is ds. J.G. van der Hoeven (1951), predikant van de samenwerkingsgemeente van vrijgemaakt- en christelijke gereformeerden in **Harlingen**, om gezondheidsredenen vervoege met emeritaat gegaan.

"Laat me u vertellen hoe ik tot geloof kwam"

Yasamin, Iran

www.transworldradio.nl/getuigenissen
of bezoek TWR met uw groep
T (0342) 47 84 32 ING 77 23 42

trans world radio

laat het Evangelie overal horen